

การเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อม ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ดร.นิตยา วงศ์ภินันท์วัฒนา¹

วิไลลักษณ์ แสงอรุณ²

วรรณศิลป์ ทิมแย้มประเสริฐ³

วันดี อ้อตปัญญา⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม และเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับบริษัทในประเทศออสเตรเลียในเบื้องต้น โดยงานวิจัยนี้เปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อม 2 ประเภท คือ นโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม และนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งเป็น 7 นโยบายย่อย คือ (1) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (2) การนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่และความยั่งยืน (3) ชยะ และมลภาวะ (4) การตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม (5) กฎหมายสิ่งแวดล้อม (6) จัดหาทุน และ (7) การวิจัยและพัฒนา อนึ่งงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์สาระเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดหน่วยของสาระเป็นบรรทัดในการแจกแจง เพื่อให้ทราบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 203 บริษัท จาก 26 กลุ่มอุตสาหกรรม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ มีการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทั้งนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและนโยบายที่กำหนดชัดเจน สำหรับการเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทในประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากบริษัทในประเทศออสเตรเลีย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาสารคาม

³ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์

⁴ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก

บทนำ

ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้มีขยายตัวของอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและในช่วงก่อนหน้านั้นภาคอุตสาหกรรมในประเทศมีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่เคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์ มาเป็นปัจจัยหลักทางการผลิตติดต่อกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยปราศจากการจัดการดูแลอย่างเหมาะสม จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรง การใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสมยังเป็นการเพิ่มปริมาณมลพิษในอากาศ กากของเสียอันตราย และยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบทซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ อนึ่ง การฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการได้ในขอบเขตจำกัดไม่ทันต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแนวโน้มการเกิดมลพิษต่างๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเกิดขึ้นไม่มากเท่าที่ควร ที่เป็นดังนี้เนื่องจากบทบาทการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของภาครัฐจากส่วนกลางเกือบทั้งหมด ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการจัดการและบริหารแผนงานให้สามารถนำไปสู่การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ขาดการศึกษาวิจัยที่ได้มาตรฐานและขาดมาตรการผลักดันหรือจูงใจให้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตและการบริโภคที่จะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่ยั่งยืน ประหยัด และคุ้มค่า (นิตยา กมลวาทินนิศา และนิสวันต์ พิษณุดำรง, 2546)

จะเห็นได้ว่าในอดีตรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายมุ่งเน้นทางด้านการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเพื่อความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2543) แต่ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกๆ ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จึงกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่การปรับกลไกและกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและมีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีการริเริ่มใช้มาตรการต่างๆ เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม ขอลดหย่อนหรือจูงใจเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การควบคุมและการกำหนดระดับมลพิษให้ได้ตามมาตรฐานสากล เป็นต้น

เนื่องจากสภาพการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับกฎกติกาทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ผู้ซื้อมีบทบาทและอำนาจต่อรองสูง ส่งผลให้ผู้ผลิตต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น กระบวนการผลิตและการบริหารงานจึงต้องมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งผู้บริโภคมีความสามารถในการแสวงหาข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน และมีผลต่อการเกิดมลภาวะจะได้รับการต่อต้าน ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องพยายามผลิตผลิตภัณฑ์หรือจัดการเกี่ยวกับการบริการเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุด นอกจากนี้ผู้ลงทุนซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหาร และการดำเนินงานของธุรกิจ แต่เป็นผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินเพื่อตัดสินใจลงทุนในธุรกิจ มักพิจารณาการเปิดเผยข้อมูลการจัดการสิ่งแวดล้อมของกิจการตามกติกาการค้าระหว่างประเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนในกิจการเพิ่มขึ้น (สิงห์ ตังท้าวสวัสดิ์, 2540)

เมื่อสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากทุกวงการเช่นนี้ ประกอบกับในปัจจุบันมีแรงผลักดันจากหลายฝ่าย ให้ธุรกิจต้องปรับปรุงระบบและเพิ่มความรับผิดชอบต่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดทำรายงานต่อสาธารณชนอันเป็นการตอบสนองต่อแนวความคิดของการพัฒนาแบบยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการเปิด

เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสິงแวดล้อมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสິงแวดล้อมของบริษัทต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านสิงแวดล้อมในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมตามความสมัครใจ ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผยและการรับผิดชอบตอสິงแวดล้อมที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสິงแวดล้อมโดยสมัครใจของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับบริษัทในประเทศออสเตรเลียในเบื้องต้น อนึ่ง ประเทศออสเตรเลียนับเป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อสิงแวดล้อมที่ชัดเจน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การเปิดเผยข้อมูลการรักษาสິงแวดล้อม

ปัจจุบันการรายงานเกี่ยวกับสิงแวดล้อมในรายงานประจำปีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการรายงานโดยสมัครใจของแต่ละองค์กร โดยไม่มีกฎระเบียบใดๆมาบังคับ แม้แต่นโยบายทางบัญชียังมีได้ระบุถึงการรายงานด้านสิงแวดล้อม อย่างไรก็ตาม The United Nation Center for Trans Nations Inter Governmental Working group of Expert on International Standard of Accounting and Reporting (UN CTC ISAR) ได้เสนอแนะชนิดของการเปิดเผยข้อมูลที่ธุรกิจควรจัดทำ โดยคาดหวังว่ารัฐบาลของประเทศต่างๆ จะนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปบังคับใช้สำหรับการจัดทำรายงานการเงินที่เกี่ยวกับสิงแวดล้อม (Environmental Financial Reporting) และเป็นแม่แบบสำหรับการพัฒนาการรักษาสິงแวดล้อมต่อไป

นอกจากนี้บางประเทศยังมีการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการอนุรักษ์รักษาสິงแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ประเทศนอร์เวย์ มีกฎหมายบริษัท 1989 (Gray et al., 1993) ที่ระบุให้คณะกรรมการบริษัทรวบรวมข้อมูลกิจกรรมของบริษัทที่เกี่ยวกับการเกิดมลภาวะตอสິงแวดล้อม พร้อมทั้งแนวทางการป้องกันและแก้ไข ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีกฎระเบียบจากคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ The SEC S-K Regulation ข้อ 101 ซึ่งกำหนดให้บริษัทต้องเปิดเผยผลกระทบที่สำคัญของโครงการลงทุนที่อาจมีขึ้นตามกฎหมายที่เกี่ยวกับสิงแวดล้อม ข้อ 102 กำหนดให้เปิดเผยจำนวนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับสิงแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคตโดยประมาณ อนึ่ง Hood and Nicholl (2002) กล่าวว่ากฎหมายอนุรักษ์สิงแวดล้อมฉบับใหม่ของสหรัฐอเมริกา จะมีผลกระทบโดยตรงต่อการตรวจสอบบัญชีและรายงานการตรวจสอบบัญชีของผู้ตรวจสอบบัญชี โดยสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายว่าด้วยนโยบายสิงแวดล้อมแห่งชาติขึ้นในปี 2512 เพื่อเป็นการประเมินผลกระทบที่จะเกิดกับสิงแวดล้อม พร้อมทั้งออกกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการควบคุมกิจกรรมอื่นๆ ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงตอสິงแวดล้อม สำหรับประเทศออสเตรเลีย Tilt (2001) ได้ทำการวิจัย เรื่องการเปิดเผยนโยบายสิงแวดล้อมของบริษัทในประเทศออสเตรเลีย โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสิงแวดล้อมของบริษัท (Corporate Environmental Policy หรือ CEP) กับการเปิดเผยการรักษาสິงแวดล้อมตามนโยบายที่กำหนดในรายงานประจำปี ผลของงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสິงแวดล้อมต่อบุคคลภายนอกน้อย

ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีหรือแนวทางปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับสิงแวดล้อมโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ออกกฎหมายสิงแวดล้อมปี 2535 ซึ่งกำหนดให้บริษัทที่จะทำการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่จะต้องยื่นผลการศึกษาผลกระทบทางด้านสิงแวดล้อม เพื่อขออนุมัติก่อนทำการก่อสร้าง นอกจากนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนต้องเปิดเผยเกี่ยวกับการจัดการสิงแวดล้อมในรายงาน 56-1 สำหรับขนาดและรายละเอียดในการเปิดเผยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังมีได้กำหนดชัดเจน แต่ได้กำหนดเงื่อนไขขึ้น สำหรับผู้ที่เสนอขายหุ้นออกใหม่ว่า ผู้ที่เสนอขายหุ้นที่

ออกใหม่จะต้องเปิดเผยให้เห็นว่าธุรกิจของตนไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (ตามข้อ 13 (6) แห่งประกาศคณะกรรมการ ก.ล.ต. ที่ กจ 12/2543 (นักกฎหมาย, สัมภาษณ์))

สำหรับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย พบว่าบางองค์กรเปิดเผยมาก บางองค์กรเปิดเผยน้อยหรือไม่เปิดเผยเลย สาเหตุที่องค์กรไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม เนื่องจากองค์กรไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว มีต้นทุนในการรวบรวมข้อมูล และข้อมูลเป็นความลับของบริษัท เป็นต้น ส่วนเหตุผลของความต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมนั้น เกิดจากมีมูลเหตุจูงใจในการเปิดเผย เช่น เพื่อเสริมสร้างภาพพจน์ขององค์กรต่อสาธารณชน รวมทั้งต่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อลดความเสี่ยงการต่อต้านจากสังคม และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบที่ใช้บังคับ เป็นต้น (Rob Gray อ้างถึงใน เกรียง วงศ์หนองเตย, 2539) นอกจากนี้สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม คือ การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารระดับสูงรับรู้ถึงประโยชน์ของการเปิดเผยข้อมูล (สมชาย สุภัทรกุล, 2544)

ขนาดของการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสีสิ่งแวดล้อม

จากการทบทวนบทวรรณกรรม สามารถแยกประเภทการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมเป็นการเปิดเผยข้อมูลนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการเปิดเผยข้อมูลทั่วไป โดยมีได้เจาะจงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการสีสิ่งแวดล้อม และการเปิดเผยข้อมูลนโยบายที่กำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ทั้งหมด 7 กลุ่ม (Tilt, 2001) ดังนี้

1. ระบบการจัดการสีสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการสีสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อดูแลคุณภาพสีสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจด้วยความสมัครใจ ด้วยการใช้การจัดการที่ดีในโรงงาน ซึ่งประกอบไปด้วย การดูแล เอาใจใส่ ตรวจจับรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในโรงงาน ตลอดจนซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ และเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของพนักงานผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงการผลิตที่สะอาด เช่น การผสมผสานระหว่างการปกป้องสีสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต ตัวผลิตภัณฑ์ และการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อมนุษย์และสีสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2545)

2. การนำมาใช้ใหม่ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และความยั่งยืน (Sustainability) โดยการนำมาใช้ใหม่ เป็นการนำสิ่งที่ใช้ประโยชน์แล้วมาใช้ใหม่ ส่วนการนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการส่งไปผลิตเพื่อทำให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้และท้ายที่สุดความยั่งยืน คือ การใช้ทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ใหม่แทนที่ทรัพยากรไม่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายากให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถซ่อมแซมได้ง่ายและสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้

3. ขยะและมลภาวะ ขยะ คือ สิ่งปฏิภูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว (ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม, 2540) ส่วนมลภาวะ (ซึ่งประกอบด้วย มลภาวะทางน้ำ อากาศและเสียง) คือ ของเสียที่มาจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ประมง และเหมืองแร่ มลภาวะทางน้ำจากอุตสาหกรรม ประกอบด้วย น้ำตาล เชื้อกรดดาษ ยาง เครื่องดื่มมันสำปะหลัง โรงฆ่าสัตว์ ปลากระป๋อง โรงฟอกหนัง และสับปะรดกระป๋อง ส่วนมลภาวะทางน้ำที่เกิดจากเกษตรกรรม ประกอบด้วย ธุรกิจทำฟาร์มหมูและฟาร์มกุ้ง ธุรกิจที่ใช้ยาฆ่าแมลง สารหนักและปุ๋ย นอกจากนี้มลภาวะทางอากาศคือ มลภาวะที่เกิดจากฝุ่น กลิ่นเน่าเสีย และก๊าซ เป็นต้น แหล่งของมลภาวะทางอากาศมาจากการแผ่กระจายของสารพิษที่มาจากยานพาหนะ และอุตสาหกรรมแหล่งใหญ่ๆ ที่ก่อให้เกิดสารพิษ เช่น อุตสาหกรรมขนส่ง การผลิตกระแสไฟฟ้า เกษตรกรรม และโรงกลั่น โรงฟอก เป็นต้น ท้ายที่สุดมลภาวะทางเสียง เป็นมลภาวะที่มาจากแหล่งทำงาน แหล่งอุตสาหกรรม สถานที่สาธารณะ แหล่งใหญ่ของการเกิดมลภาวะทางเสียง คือ รถยนต์ เครื่องบิน และโรงงานอุตสาหกรรม

4. การตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม โดยการติดตามสิ่งแวดล้อม เป็นการประเมินผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อการกำหนดแผนลงทุน (การจัดหาทุน) การประเมินด้านมลภาวะ การตรวจสอบความเข้มงวดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การตรวจสอบรายงานการปฏิบัติตามสิ่งแวดล้อมของกิจการ การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎระเบียบข้อบังคับด้านสิ่งแวดล้อมของกิจการ ส่วนคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม หมายถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่มีความรู้และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมของกรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม วิศวกรสิ่งแวดล้อม และนักกฎหมายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5. กฎหมายสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาการปฏิบัติตามรักษาสีสิ่งแวดล้อมตาม พ.ร.บ. การส่งเสริมและอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดแผนแม่บทในการปฏิบัติทางด้านอุตสาหกรรมที่มีความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้สิ่งจูงใจในการอนุรักษ์ตลอดจนกำหนดโทษแก่ผู้กระทำผิด (ถวิลวดี บุรีกุล, 2543)

6. การจัดหาทุน คือ ต้นทุนของสินทรัพย์สำหรับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม สำหรับต้นทุนสิ่งแวดล้อมจะถูกบันทึกเป็นต้นทุนของสินทรัพย์ก็ต่อเมื่อ ประการที่หนึ่ง มีการเพิ่มความสามารถหรือปรับปรุงความปลอดภัยหรือประสิทธิภาพของสินทรัพย์อื่น ๆ ที่กิจการเป็นเจ้าของ ประการที่สองลดหรือป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากผลของการดำเนินงานในขนาดของกิจการ และประการสุดท้ายเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ต้นทุนสำหรับสิ่งแวดล้อมหลาย ๆ อย่าง ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต หรือไม่สัมพันธ์กับประโยชน์ในอนาคตพอที่จะบันทึกเป็นต้นทุนของสินทรัพย์ได้ ตัวอย่างเช่น การบำบัดน้ำเสีย โทษปรับและเงินชดเชยค่าเสียหายจากประเด็นเรื่อง สิ่งแวดล้อม ให้ถือเป็นรายจ่ายทันที (สำนักกำกับดูแลธุรกิจ, 2543)

7. วิจัยและพัฒนา เป็นการศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อลดระดับของเสียและการรักษาสิ่งแวดล้อม

คำถามงานวิจัย

การเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมของบริษัทในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพของประชาชน อันเนื่องมาจากผลกระทบของของเสียอันตรายที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเป็นจำนวนมากขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของประเทศเพิ่มมากขึ้นตามอัตราการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในประเทศ ถึงแม้ว่านักวิชาการและผู้บริหารจำนวนไม่น้อย จะเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมและปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่มาตรการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังและแพร่หลาย นอกจากนี้ยังเป็นที่ยังเป็นที่เข้าใจกันว่าจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลเท่านั้น

ปัญหาทางสาธารณสุข มักเป็นผลมาจากการทำลายสิ่งแวดล้อมในสังคมอุตสาหกรรม โดยพิจารณาได้จากจำนวนผู้ป่วยและจำนวนการร้องเรียนเกี่ยวกับของเสียอันตรายได้เพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากมลพิษจากอุตสาหกรรม การสะสมของมลพิษจากอุตสาหกรรมในน้ำ อากาศ และดิน อาจนำไปสู่การทำลายระบบโซ่อาหาร น้ำสะอาด และอากาศสำหรับหายใจ สารพิษทั้งหลายที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยโลหะหนัก กากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ของเสียที่มาจากอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดมลภาวะทางน้ำ เช่น อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมเกษตรกรรม อุตสาหกรรมฟอกหนัง อุตสาหกรรมฆ่าโค สุกร และสัตว์ปีก เป็นต้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2543) โดยเฉพาะโรงงานฟอกหนัง และโรงงานน้ำมันปาล์ม เป็นโรงงานที่ผลิตน้ำเสียที่มีปริมาณความสกปรกสูง นอกจากนี้ในน้ำที่ยังมีโครเมียมซึ่งเป็นสารที่มีอันตรายต่อสุขภาพ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2545) สำหรับมลภาวะทางอากาศ

เกิดจากฝุ่น กลิ่นเน่าเสีย และก๊าซ เป็นผลมาจากการแผ่กระจายของสารพิษจากอุตสาหกรรมแหล่งใหญ่ ๆ เช่น อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมการผลิตกระแสไฟฟ้า อุตสาหกรรมเกษตรกรรม โรงกลั่นและโรงฟอก เป็นต้น

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบการและนำเข้าวัตถุดิบอันตรายและสารพิษต่าง ๆ เข้ามาใช้จำนวนมาก เช่น อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมยางพารา อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และสิ่งทอ เป็นต้น ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดวัตถุหรือสารเคมีที่เหลือใช้จากกระบวนการอุตสาหกรรม (ขยะอุตสาหกรรม) จำนวนมาก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของโลก เป็นต้น ตัวอย่างของภาคอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชาวกรณีมีขอบท้อก๊าซไทย-มาเลเซีย เป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายทุนกับฝ่ายเอ็นจีโอถือเป็นระดับความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อม (มติชนสุดสัปดาห์, 27 มิถุนายน-3 กรกฎาคม 2546) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริษัทต่างๆ ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันตามลักษณะการประกอบธุรกิจนั้น ๆ จึงเป็นผลให้บริษัทต่างๆ จัดระเบียบในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในรายงาน 56-1 แตกต่างกันตามลักษณะผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงตั้งคำถามสำหรับงานวิจัยดังนี้

คำถามที่ 1: บริษัทในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมจะมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร?

การเปรียบเทียบการเปิดเผยการรักษาสิ่งแวดล้อมของบริษัทในประเทศไทยกับประเทศอื่น

จากการที่ประเทศไทยทำการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น และสภาพการแข่งขันทางธุรกิจมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานเพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีการปรับเปลี่ยนการค้ำระหว่างประเทศ ซึ่งเพิ่มการแข่งขันทางธุรกิจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การขยายตัวของประชากรโลก การบริโภคและการผลิต ทำให้เกิดการขยายตัวด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งอาจสร้างปัญหาความรุนแรงแก่สิ่งแวดล้อมได้ จึงเป็นจุดที่ทำให้เกิดการใช้มาตรการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการผลิต การค้าและการใช้มาตรการทางการค้าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ทำได้โดยบริสุทธิ์ใจและมีเจตนาแอบแฝงที่จะกีดกันทางการค้า เนื่องจากมาตรการห้ามนำเข้า การจำกัดปริมาณ การเลือกปฏิบัติเป็นการขัดกับหลักการการค้าเสรีขององค์การการค้าโลก (WTO)

ความวิตกกังวลถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ส่งผลให้ประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป (European Union: EU) นำมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมมาบังคับใช้กับสินค้าที่วางจำหน่ายในประเทศของตนทั้งสินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อลดผลกระทบอันเกิดจากกระบวนการผลิตหรือการใช้สินค้าที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับมาตรการสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศพัฒนาแล้วกำหนดขึ้นที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ เช่น กฎหมาย Home Appliance Recycling ของประเทศญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณขยะจากเครื่องใช้ไฟฟ้าที่หมดสภาพหรือหมดอายุการใช้งานแล้ว เพื่อนำอุปกรณ์ที่ยังสามารถใช้งานได้กลับมาใช้ใหม่ แทนวิธีกำจัดเครื่องใช้ไฟฟ้าที่หมดอายุการใช้งานที่เดิมนิยมนำมาแยกชิ้นส่วนก่อนแล้วนำไปฝังทำลาย หรือระเบียบว่าด้วยการจำกัดเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสมุดปกเขียวว่าด้วยนโยบายสินค้าครบวงจรซึ่งเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนให้เกิดการผลิตและการใช้สินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (Green Product) เป็นต้น

นอกจากนี้ ในบางประเทศได้กำหนดเป็นกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์รักษาสีสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ภาคอุตสาหกรรมนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น ในประเทศนอร์เวย์ มีกฎหมายบริษัท 1989 และประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดเป็นนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัท เป็นต้น

ในเมื่อมาตรการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ล้วนส่งผลกระทบต่อการทำการค้าระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นภาคอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการทั้งหลายของไทย จะต้องเตรียมความพร้อมในการแข่งขันทางการค้า โดยการปรับโครงสร้างการผลิต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามากขึ้น เช่น การอนุรักษ์รักษาสีสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสุขอนามัยพืชและสัตว์ และมาตรฐานแรงงาน เป็นต้น (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2545) ดังนั้นจึงตั้งคำถามของงานวิจัยดังนี้

คำถามที่ 2: ถ้าขนาดของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมของบริษัทในประเทศไทย ไปเปรียบเทียบกับบริษัทในต่างประเทศ จะมีการเปิดเผยข้อมูลในระดับที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร?

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่นำวิธีการทางปริมาณโดยใช้การแจกแจงเพื่อหาความถี่ในประเด็นที่ศึกษามาแสดงน้ำหนักเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารไปยังผู้อ่าน วิจัยนี้มุ่งศึกษาขนาดของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นหลัก โดยข้อมูลที่จัดเก็บจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย ข้อมูลการนับจำนวนบรรทัดของข้อมูลการเปิดเผยเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ในรายงาน 56-1 หัวข้อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 บริษัท ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งหมดจำนวน 26 กลุ่มอุตสาหกรรม และข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเพื่อรวบรวมข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมจาก Internet วารสาร บทความ ทฤษฎีงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ต่อไปจะกล่าวถึงกลุ่มตัวอย่าง และเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 325 บริษัท แบ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งหมด 26 กลุ่มอุตสาหกรรม งานวิจัยนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) กล่าวคือ เลือกเฉพาะบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมในหัวข้อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรายงาน 56-1 จากทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 203 บริษัท เหตุผลที่เลือกบริษัทที่ทำการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมใดก็ตาม เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลเป็นการเปิดเผยโดยสมัครใจ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน นอกจากนี้บริษัทที่ทำการเปิดเผยจะเป็นผู้กำหนดขนาดและรายละเอียดในการเปิดเผยเอง ตารางที่ 1 แสดงจำนวนบริษัทและเปอร์เซ็นต์ของบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมในหัวข้อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในรายงาน 56-1 จากทุกกลุ่มอุตสาหกรรม

ตารางที่ 1 จำนวนบริษัทและเปอร์เซ็นต์ของบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม

กลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนบริษัทในตลาดหลักทรัพย์	จำนวนบริษัทที่เปิดเผยตามแบบ 56-1 และเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง	เปอร์เซ็นต์ของบริษัทที่เปิดเผยตามแบบ 56-1
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	28	20	71.43
2. อุตสาหกรรมการก่อสร้าง	17	11	64.71
3. อุตสาหกรรมเคมี	12	10	83.33
4. อุตสาหกรรมพาณิชย์	14	5	35.71
5. อุตสาหกรรมการสื่อสาร	12	1	8.33
6. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า	10	5	50.00
7. อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์	9	7	77.78
8. อุตสาหกรรมพลังงาน	9	9	100.00
9. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	23	20	86.96
10. อุตสาหกรรมสุขภาพ	10	7	70.00
11. อุตสาหกรรมโรงแรม	10	5	50.00
12. อุตสาหกรรมสินค้าในครัวเรือน	7	5	71.43
13. อุตสาหกรรมอัญมณี	2	2	100.00
14. อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	2	1	50.00
15. อุตสาหกรรมอื่นๆ	5	3	60.00
16. อุตสาหกรรมเหมืองแร่	1	1	100.00
17. อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์	13	9	69.23
18. อุตสาหกรรมยาและเครื่องสำอาง	2	1	50.00
19. อุตสาหกรรมโรงพิมพ์และสิ่งพิมพ์	8	3	37.50
20. อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์	29	20	68.97
21. อุตสาหกรรมที่อยู่อาศัย	53	32	60.38
22. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	24	14	58.33
23. อุตสาหกรรมขนส่ง	8	2	25.00
24. อุตสาหกรรมพาหนะ	9	6	66.67
25. อุตสาหกรรมคลังสินค้า	4	1	25.00
26. อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ	4	3	75.00
รวม	325	203	62.46

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยใช้วิธีการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) โดยมีเงื่อนไขการวิเคราะห์สาระและการแจกแจงดังนี้

เงื่อนไขการวิเคราะห์สาระ

เนื่องจากข้อมูลที่จัดเก็บจะอยู่ในรูปของถ้อยคำเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจะระบุคุณลักษณะและหลักเกณฑ์ของข้อมูลที่จะแจกแจง โดยหลักเกณฑ์ในการแจกแจงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของถ้อยคำดังกล่าว อนึ่ง วิธีการแจกแจงนี้เพื่อเข้ารหัสซึ่งนำมาใช้ในงานวิจัยนี้มี 2 แบบ ดังนี้

1. รหัสตามกรอบความคิดทฤษฎี หมายถึง การกำหนดความหมายของถ้อยคำที่จะใช้ในการแจกแจงไว้ล่วงหน้าตามกรอบความคิดทฤษฎีที่นำมาอ้างอิง ซึ่งรหัสของถ้อยคำดังกล่าวจะมีความหมายที่แน่นอนและชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม (การแจกแจงแบบนี้เป็นวิธีการนิรนัย) ตัวอย่างเช่น “...บริษัทได้ไปรับรองมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001...” เป็นการเปิดเผยเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐาน ISO หรือ “...ขยะที่เกิดจากเศษวัสดุดิบสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้...” เป็นการเปิดเผยการรักษาสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่และความยั่งยืน เป็นต้น

2. รหัสตามเนื้อหา หมายถึง การกำหนดความหมายให้แก่ถ้อยคำที่จะใช้ในการแจกแจงเพิ่มเติมจากความหมายตามกรอบความคิดทฤษฎี ซึ่งเป็นถ้อยคำที่พบในเอกสารหรือข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย ดังนั้นรหัสของถ้อยคำจะมีขอบเขตที่เปลี่ยนไปเมื่อมีการเพิ่มความหมายเข้ามา โดยข้อความที่นำมากล่าวร่วมกันสามารถกล่าวเป็นนัยเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม (รหัสของถ้อยคำแบบนี้เป็นวิธีการกำหนดแบบอุปนัย) ตัวอย่างเช่น “...บริษัทได้รับความร่วมมือหรือประสานงานกับองค์กรต่างๆ ของทางราชการ และหน่วยงานภายนอกที่ให้ความสนใจการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ความรู้...” เป็นการเปิดเผยเกี่ยวกับการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม หรือ “...บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นของการพัฒนาอุตสาหกรรมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยได้กำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม...” เป็นการเปิดเผยเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นอกเหนือจากการกำหนดรหัสดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยของสาระ (Content Unit) ที่จะใช้ในการแจกแจงข้อมูลในงานวิจัย (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2544) ซึ่งหน่วยของสาระที่ใช้ในการนับข้อความการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมอาจกำหนดได้หลายรูปแบบดังนี้

1. นับคำ (Words) เป็นหน่วยของสาระที่เล็กที่สุดที่ใช้ในการแจกแจง เช่น คำว่า ขยะ มลภาวะ นำมาใช้ใหม่ ตรวจสอบคุณภาพ เป็นต้น

2. นับแก่นเรื่อง (Themes) เป็นการนับกิจกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ เช่น คำว่า มีการตรวจวัดคุณภาพน้ำเสีย ได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. นับย่อหน้า (Paragraphs) เป็นหน่วยวัดที่ไม่ค่อยนิยมใช้ เนื่องจากในแต่ละย่อหน้า มักมีหลายความคิดซ้อนทับกันอยู่หลายประเด็น ซึ่งจำเป็นต้องแยกแยะออกให้ได้ ดังตัวอย่าง “...คุณภาพน้ำทิ้งและคุณภาพอากาศดีกว่าข้อกำหนดทางกฎหมาย ยกเว้นในเดือนมีนาคม 2545 เกิดเขม่าดำเล็กน้อยจากปล่องเตาเผาขยะชุมชนด้านทิศเหนือของโรงกลั่นเป็นผลให้เกิดการร้องเรียน 1 ครั้ง อย่างไรก็ตามผู้บริหารบริษัทได้เข้าพบชุมชนทันทีเพื่อแสดงความรับผิดชอบ และชี้แจงข้อเท็จจริงทำให้ชุมชนเข้าใจและปิดเรื่องร้องเรียนได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งบริษัทได้ปรับปรุงและติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาดังกล่าวเพิ่มเติม...” จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นมีการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมหลายกลุ่มด้วยกัน เช่น คำว่า “คุณภาพน้ำทิ้ง...กฎหมาย” เป็นเรื่องของกฎหมายสิ่งแวดล้อม

ส่วนคำว่า “ยกเว้นใน...อย่างรวดเร็ว” เป็นเรื่องของชยะและมลภาวะ และคำว่า “อีกทั้งบริษัท...เพิ่มเติม” เป็นเรื่องของระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

4. นับความเข้มข้น (Semantics) เป็นคำที่แสดงความรู้สึกมากน้อย เช่น คำคุณศัพท์ หรือคำวิเศษณ์ที่แสดงความเข้มข้นหรือเจือจางของสาระที่ประกอบกับหน่วยของสาระที่ใช้ในการเจงนับในข้อดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างเช่น “...เกิดน้ำเสียอย่างรุนแรง...” หรือ “...เก็บเสียงได้เป็นอย่างดี...” หรือ “...โดยมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ...” เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลในรายงาน 56-1 เพื่อพิจารณาว่าหน่วยของสาระในรูปแบบใดเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการแจกแจงนับ ผลปรากฏว่าการนับค่ากระทำได้ลำบาก เนื่องจากบางบริษัทอาจมิได้เขียนค่าดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้รูปแบบของการเจงนับประเภทอื่นๆ (รูปแบบในข้อที่ 2 ถึงข้อที่ 4 ดังกล่าวข้างต้น) ยังไม่เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ เนื่องจากการพิจารณาลักษณะของค่าเป็นหลัก และค่าๆ หนึ่งอาจจะกล่าวได้หลายรูปแบบเช่นกัน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงกำหนดหน่วยของสาระเป็นบรรทัด เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และถือเป็นหน่วยของสาระที่จะใช้เป็นตัววัดในการเจงนับที่เหมาะสมที่สุด กล่าวคือ ในบรรทัดใดมีคำว่า การดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดการที่ดีในโรงงาน การเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของพนักงานผู้ปฏิบัติ การผลิตที่สะอาด การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น คณะผู้วิจัยก็จะถือว่าในบรรทัดนั้นเป็นการรายการเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

การเจงนับข้อมูล

ในการเจงนับข้อมูลนี้ คณะผู้วิจัยแยกประเภทของตัวแปรในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 2 ประเภท คือ นโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม และนโยบายที่กำหนดชัดเจน (รายละเอียดศึกษาจากหัวข้อขนาดของการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อม) นอกจากนี้คณะผู้วิจัยใช้การนับจำนวนบรรทัดสำหรับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของแต่ละบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นหลัก ในการนับจำนวนบรรทัดนั้น ถ้าบรรทัดใดมีข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมเกินครึ่งบรรทัดจะนับเป็น 1 บรรทัด แต่ถ้าบรรทัดใดมีข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ถึงครึ่งบรรทัดก็จะนับเป็นครึ่งบรรทัด ในกรณีที่บริษัทเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นตาราง จะนับข้อความในแต่ละแถวของตารางเป็น 1 บรรทัด แม้ว่าข้อความนั้นจะไม่เต็มบรรทัดก็ตาม เพราะถือว่าข้อความนั้นมีความสมบูรณ์ครบถ้วนอยู่แล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบขนาดการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้ใช้ค่าเฉลี่ยจำนวนบรรทัดของข้อมูลที่เปิดเผย โดยนำยอดรวมบรรทัดที่เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลของทุกบริษัทในแต่ละอุตสาหกรรม หาดด้วยจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูล เช่น ถ้าบริษัทที่ทำการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมีจำนวน 2 บริษัท บริษัทที่ 1 เปิดเผย 3 บรรทัด บริษัทที่ 2 เปิดเผย 4 บรรทัด จำนวนบรรทัดรวมที่เปิดเผย 7 บรรทัด ดังนั้นค่าเฉลี่ยจำนวนบรรทัดที่เปิดเผย คือ 3.50 บรรทัด

การเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลนโยบายเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากข้อมูลในตารางที่ 2 ซึ่งแสดงค่าเฉลี่ยจำนวนบรรทัดของการเปิดเผยนโยบายสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปผลการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามลำดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมโรงแรม กลุ่มอุตสาหกรรมสุขภาพ และกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มตามลำดับ ที่เป็นนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดมลภาวะโดยทั่วไป

ด้านนโยบายเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุด สามอันดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมเหมืองแร่ กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน กลุ่มอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษตามลำดับ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังนั้นบริษัทต่างๆในกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าว จึงต้องมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

ด้านนโยบายเกี่ยวกับการนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ และความยั่งยืน พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามอันดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมเหมืองแร่ กลุ่มอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ และกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีการนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ หรือพยายามใช้ทรัพยากรที่หาง่ายแทนทรัพยากรที่หายากเพื่อก่อให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อมในลักษณะของความยั่งยืน นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า มีค่าเฉลี่ยของจำนวนบรรทัดที่เปิดเผยข้อมูลค่อนข้างสูงเช่นกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันการกำจัดขยะสำหรับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวกระทำได้ยากขึ้น เช่น การกำจัดอุปกรณ์ไฟฟ้า หรือการกำจัดถ่านโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่หลายๆประเทศกำลังให้ความสนใจ ดังนั้นกลุ่มอุตสาหกรรมนี้จึงต้องพิจารณานำผลิตภัณฑ์มาใช้ใหม่

ด้านนโยบายเกี่ยวกับขยะและมลภาวะ พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามอันดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน และกลุ่มอุตสาหกรรมโรงแรม ตามลำดับ ที่เป็นดังนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมก่อให้เกิดขยะ และมลภาวะในกระบวนการผลิตมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมอื่นจึงมีการเปิดเผยในส่วนนี้มาก อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่ามีกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมพาณิชยกรรม การสื่อสาร อัญมณี เครื่องจักรกล เหมืองแร่ ยาและเครื่องสำอาง คลังสินค้า และเยื่อกระดาษ ไม่เปิดเผยข้อมูลนโยบายข้างต้น ที่เป็นดังนี้อาจเนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวเห็นว่ากิจกรรมของอุตสาหกรรมไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านนโยบายเกี่ยวกับการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามอันดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน กลุ่มอุตสาหกรรมคลังสินค้า และกลุ่มอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ตามลำดับ ที่เป็นดังนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก ดังนั้นจึงต้องตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจติดตามผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้ามีค่าเฉลี่ยของจำนวนบรรทัดที่เปิดเผยข้อมูลใกล้เคียงกับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างมาก ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามกลุ่มอุตสาหกรรมการสื่อสาร สินค้าในครัวเรือน อัญมณี เครื่องจักรกล ยาและเครื่องสำอาง และโรงพิมพ์และสิ่งพิมพ์ ไม่เปิดเผยข้อมูลนโยบายข้างต้น

ด้านนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามลำดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมเหมืองแร่ กลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มอุตสาหกรรมก่อสร้าง ตามลำดับ การที่กลุ่มดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมในส่วนนี้มาก อาจเนื่องมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมมากที่สุด นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมการสื่อสาร

เครื่องจักรกล อื่น ๆ และคลังสินค้า ไม่เปิดเผยข้อมูลนโยบายข้างต้น ที่เป็นดั่งนี้อาจเนื่องมาจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม

ด้านนโยบายเกี่ยวกับการจัดหาทุน พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามอันดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน กลุ่มอุตสาหกรรมการก่อสร้าง และกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ อนึ่ง การจัดหาทุน รวมถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเช่าใช้ในกรณีบริษัทถูกฟ้องร้อง และจำนวนเงินที่ได้ลงทุนไปกับสินทรัพย์ในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงจากการถูกเรียกร้องค่าเสียหายเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมของอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าในส่วนนี้มีกลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมจำนวนหนึ่งที่มีค่าของจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลค่าเฉลี่ยของจำนวนบรรทัดเป็นศูนย์ (ดังแสดงในตาราง) กล่าวคือ ไม่เปิดเผยข้อมูลนโยบายข้างต้น จากข้อมูลข้างต้นอาจแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมส่วนมากไม่ให้ความสำคัญกับการจัดหาทุนเพื่อจัดการกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมากนัก ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมพลังงานที่ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ที่เป็นดั่งนี้อาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มพลังงานเป็นกลุ่มที่ถูกมองว่าทำให้สิ่งแวดล้อมมีปัญหาอย่างมากจากทั้งภายในและนอกประเทศ

ด้านนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เปิดเผยมากที่สุดสามลำดับแรกคือ กลุ่มอุตสาหกรรมการเกษตร กลุ่มอุตสาหกรรมเคมี กลุ่มอุตสาหกรรมพาณิชย์ และกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน (ซึ่งเปิดเผยเท่ากับกลุ่มอุตสาหกรรมพาณิชย์) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ (ตามแสดงในตาราง) ไม่เปิดเผยข้อมูลนโยบายข้างต้น จากข้อมูลดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างของอุตสาหกรรมส่วนมากไม่ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนารักษาสิ่งแวดล้อมมากนัก ที่เป็นดั่งนี้อาจเนื่องมาจากการที่หน่วยงานรัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เด่นชัดในด้านการจัดการให้กลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ พัฒนาการรักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม นอกจากนี้เมื่อนำข้อมูลไปพิจารณา ร่วมกับการจัดหาทุนเพื่อจัดการเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมอาจสรุปได้ว่าการลงทุนเพื่อทำให้อุตสาหกรรมมีการจัดการเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อยเช่นกัน

อนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบรรทัดเฉลี่ยที่ทำการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมตามแถวของข้อมูลที่ทำการศึกษาในตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะเปิดเผยข้อมูลนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อมแต่ละด้านแตกต่างกันออกไป โดยกลุ่มอุตสาหกรรมจะเน้นการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเป็นหลัก กล่าวคือ กลุ่มอุตสาหกรรมการสื่อสาร กลุ่มอุตสาหกรรมสุขภาพ กลุ่มอุตสาหกรรมโรงแรม กลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ มีจำนวนบรรทัดเฉลี่ยที่เปิดเผยมากที่สุดในเรื่องของนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยมากหรือไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเลย เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมการสื่อสาร เป็นต้น

ส่วนกลุ่มอุตสาหกรรมการเกษตร กลุ่มอุตสาหกรรมการก่อสร้าง กลุ่มอุตสาหกรรมเคมี กลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าในครัวเรือน กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล กลุ่มอุตสาหกรรมเหมืองแร่ กลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ กลุ่มอุตสาหกรรมโรงพิมพ์และสิ่งพิมพ์ กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มอุตสาหกรรมที่อยู่อาศัย กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ กลุ่มอุตสาหกรรมขนส่ง กลุ่มอุตสาหกรรมยานพาหนะ และกลุ่มอุตสาหกรรมคลังสินค้า เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีจำนวนบรรทัดเฉลี่ยเปิดเผยมากที่สุดเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

ในขณะที่กลุ่มอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ เปิดเผยเกี่ยวกับการนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่และความยั่งยืนมากที่สุดอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีของเหลือจากกระบวนการผลิตแล้วสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้มากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ส่วนกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า เปิดเผยเกี่ยวกับขยะ และมลภาวะมากที่สุด ท้ายที่สุดกลุ่มอุตสาหกรรมพาณิชย์ เปิดเผยเกี่ยวกับการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมมากที่สุด และกลุ่มอุตสาหกรรมยาและเครื่องสำอาง เปิดเผยเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยศึกษาจำนวน 26 กลุ่มอุตสาหกรรมนั้น มีการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยข้อมูลนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม และข้อมูลนโยบายที่กำหนดชัดเจนทั้ง 7 กลุ่มดังกล่าว สาเหตุที่มีการเปิดเผยข้อมูลเช่นนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงเป็นผลให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่ต่างกัน

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนบรรทัดเฉลี่ย

กลุ่มอุตสาหกรรม	ค่าเฉลี่ยจำนวนบรรทัดของการเปิดเผยการรักษาสิ่งแวดล้อม								ค่าเฉลี่ยรวม
	นโยบายทั่วไป	นโยบายที่กำหนดชัดเจน*							
		1	2	3	4	5	6	7	
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	3.00	8.41	2.50	3.50	1.14	2.44	2.38	4.00	27.37
2. อุตสาหกรรมการก่อสร้าง	0.00	16.40	5.91	6.00	3.92	3.50	5.00	0.00	40.73
3. อุตสาหกรรมเคมี	2.88	17.75	3.25	2.83	1.56	1.63	3.00	3.00	35.90
4. อุตสาหกรรมพาณิชย์	0.00	2.67	3.50	0.00	4.50	1.00	3.00	2.00	16.67
5. อุตสาหกรรมการสื่อสาร	1.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.50
6. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า	1.83	6.75	6.50	15.00	7.00	3.33	0.00	0.00	40.41
7. อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์	2.50	9.40	2.83	0.00	1.75	4.17	4.00	0.00	24.65
8. อุตสาหกรรมพลังงาน	0.00	23.50	7.33	8.25	14.50	2.89	15.17	2.00	73.64
9. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	4.30	5.44	2.17	2.30	3.40	3.09	2.94	0.00	23.64
10. อุตสาหกรรมสุขภาพ	5.50	4.79	1.00	5.29	2.75	2.67	0.00	0.00	22.00
11. อุตสาหกรรมโรงแรม	6.83	4.00	2.00	6.50	2.17	2.00	0.00	0.00	23.50
12. อุตสาหกรรมสินค้าในครัวเรือน	2.50	9.13	3.17	1.00	0.00	1.50	0.00	0.00	17.30
13. อุตสาหกรรมอัญมณี	3.75	0.00	1.50	0.00	0.00	0.50	0.00	0.00	5.75
14. อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	0.00	4.50	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	0.00	5.50
15. อุตสาหกรรมอื่นๆ	8.00	2.00	2.75	1.50	7.50	0.00	3.50	0.00	25.25
16. อุตสาหกรรมเหมืองแร่	0.00	81.50	13.00	0.00	8.50	10.00	3.00	0.00	116.00
17. อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์	1.00	4.92	3.40	1.00	3.50	2.00	1.33	0.00	17.15
18. อุตสาหกรรมยาและเครื่องสำอาง	0.00	0.50	0.00	0.00	0.00	3.50	0.00	0.00	4.00
19. อุตสาหกรรมโรงพิมพ์และสิ่งพิมพ์	0.00	6.00	2.00	2.25	0.00	2.00	0.00	0.00	12.25
20. อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์	3.69	12.92	0.50	1.80	1.90	2.00	0.00	1.00	23.81
21. อุตสาหกรรมที่อยู่อาศัย	1.92	4.67	3.17	3.31	2.11	1.95	3.00	0.00	20.13
22. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	3.00	7.65	2.40	2.75	2.63	2.86	1.33	0.00	22.62
23. อุตสาหกรรมขนส่ง	3.50	9.75	2.00	1.50	3.50	2.50	2.25	0.00	25.00
24. อุตสาหกรรมยานพาหนะ	3.42	8.20	3.67	4.83	2.50	2.75	0.00	0.00	25.37
25. อุตสาหกรรมคลังสินค้า	2.00	10.50	0.00	0.00	10.00	0.00	1.00	0.00	23.50
26. อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ	3.50	22.00	7.67	0.00	3.50	2.50	2.50	0.00	41.67

* 1= ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม, 2=การนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ และความยั่งยืน, 3=ขยะและมลภาวะ, 4=การตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม, 5=กฎหมายสิ่งแวดล้อม, 6=การจัดหาทุน, 7=วิจัยและพัฒนา

การเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมกับต่างประเทศ

ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจของกิจการต่าง ๆ ไม่สามารถกระทำโดยลำพัง กล่าวคือ ธุรกิจจำเป็นต้องมีการติดต่อกับกิจการอื่น ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะของผู้ขายหรือผู้ซื้อ การติดต่อซื้อขายสินค้าระหว่างกันนั้นทำให้ธุรกิจเหล่านั้นมีการขยายตัวอย่างมาก จนก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมทั้งแก่ประเทศผู้ผลิตและลูกค้า ทำให้ประเทศต่าง ๆ ออกกฎข้อบังคับหรือกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้กิจการต่าง ๆ ถือปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของโลกไม่ให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปมากจนเกินไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบริษัทในประเทศไทยที่ต้องการดำเนินธุรกิจไม่ว่าจะเป็นภายในประเทศหรือต่างประเทศ จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเหล่านั้นด้วย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเปรียบเทียบขนาดของจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับบริษัทในประเทศออสเตรเลีย สาเหตุที่เลือกเปรียบเทียบกับบริษัทในประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากประเทศออสเตรเลียนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ Tilt (2001) ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการเปิดเผยนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทในประเทศไทย ที่ให้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของรายงานวิจัยนี้ในขั้นต้นได้ อนึ่งในการเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมจะเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์ของจำนวนบริษัทในกลุ่มตัวอย่างที่เปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเภทต่อจำนวนบริษัทที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวของประเทศไทยจะนำมาจากจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลตามตารางที่ 2 ต่อจำนวนบริษัทที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 บริษัท ส่วนข้อมูลของจำนวนบริษัทในกลุ่มตัวอย่างที่เปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเภทของประเทศไทยนำมาจากงานวิจัยของ Tilt (2001)

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย จากข้อมูลเปอร์เซ็นต์ของจำนวนบริษัทที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่าบริษัทในประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไปน้อยกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย เมื่อพิจารณาการเปิดเผยข้อมูลนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อมที่กำหนดชัดเจน พบว่าบริษัทในประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม, ชยะและมลภาวะ, และการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มากกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ในขณะที่บริษัทในประเทศออสเตรเลียเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ และความยั่งยืน, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, การจัดหาทุนและวิจัย และพัฒนามากกว่าบริษัทในประเทศไทย

สาเหตุที่ประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อมที่กำหนดชัดเจนบางประเภทมากกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย อาจเนื่องมาจากบริษัทในประเทศไทยมีการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ดังนั้นจึงต้องมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มากตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันอาจเป็นไปได้ที่บริษัทในประเทศไทยมีกระบวนการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดชยะและมลภาวะมากกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ดีพอหรือเทคโนโลยีที่ไม่ทันสมัย จึงทำให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับชยะและมลภาวะที่มากกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ท้ายที่สุดสาเหตุที่บริษัทในประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมมากกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย อาจจะเป็นเนื่องมาจากบริษัทในประเทศไทยเริ่มต้นตัวเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงทำให้แต่ละบริษัทแต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม และตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

สาเหตุที่ประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อมที่กำหนดชัดเจนบางประเภทน้อยกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย อาจเนื่องมาจากบริษัทในประเทศไทยอาจไม่มีการนำหรือไม่สามารถนำของเสียจากกระบวนการผลิตมาใช้ใหม่ หรือมีได้นำทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ใหม่แทนที่ทรัพยากรที่ไม่สามารถนำมาใช้ใหม่ในกระบวนการผลิต รวมไปถึงบริษัทอาจยังไม่สามารถลดการให้ทรัพยากรที่หายากเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนน้อยกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ส่วนด้านการเปิดเผยเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม นั้นการที่บริษัทในประเทศออสเตรเลียมีการเปิดเผยข้อมูลมากกว่าบริษัทในประเทศไทย อาจมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนกว่าประเทศไทย ดังที่ Tilt (2001) กล่าวว่าทุกบริษัทในประเทศออสเตรเลียต้องกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัท (Corporate Environmental Policy หรือ CEP) เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จากข้อกำหนดดังกล่าวอาจส่งผลให้บริษัทในประเทศออสเตรเลียมีการจัดหาทุนหรือมีค่าใช้จ่ายในการรักษา สิ่งแวดล้อมมากกว่าบริษัทในประเทศไทย ท้ายที่สุดการที่บริษัทในประเทศไทยมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมน้อย แสดงให้เห็นว่าบริษัทในประเทศไทยยังขาดการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือการรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าบริษัทในประเทศออสเตรเลีย

จากข้อมูลข้างต้นสามารถตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 2 เกี่ยวกับการเปรียบเทียบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับบริษัทในประเทศออสเตรเลีย ได้ว่าบริษัทในประเทศไทยเปิดเผยนโยบายสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจากประเทศออสเตรเลีย ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ควรดำเนินการบางอย่างเพื่อให้บริษัทต่างๆ มีการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้บริษัทในประเทศไทยสามารถแข่งขันกับบริษัทอื่นๆ ในตลาดโลกได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศต่างๆ มีแนวโน้มที่จะกำหนดให้บริษัทที่ผลิตสินค้าและจำหน่ายในประเทศเหล่านั้น รักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อม	ประเทศไทย ¹	ประเทศออสเตรเลีย ²
นโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม	39.90%	100%
นโยบายที่กำหนดชัดเจน		
1. ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม	76.85%	41%
2. การนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ และความยั่งยืน	35.47%	44%
3. ชยะ และมลภาวะ	29.56%	10%
4. การตรวจติดตามสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม	38.42%	29%
5. กฎหมายสิ่งแวดล้อม	66.01%	80%
6. การจัดหาทุน	20.50%	22%
7. วิจัยและพัฒนา	3.00%	24%

¹ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมต่อจำนวนบริษัทที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 บริษัท

² ข้อมูลจากงานวิจัยของ Tilt (2001) เรื่องการเปิดเผยนโยบายสิ่งแวดล้อมของบริษัทในประเทศออสเตรเลีย

บทสรุป

ผลของงานวิจัยทำให้ทราบถึงขนาดของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยสมัครใจของแต่ละอุตสาหกรรม การทราบขนาดของการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่างๆ กับภาคอุตสาหกรรม พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ท้ายที่สุดผลของการวิจัยอาจเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กำหนดรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อสามารถเปรียบเทียบการรักษาสภาพแวดล้อมของแต่ละบริษัทได้

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดของการศึกษา 2 ส่วน คือ ข้อจำกัดประการแรก เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในรายงาน 56-1 ซึ่งเป็นรายงานที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนต้องเปิดเผยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในส่วนของลักษณะการประกอบธุรกิจ แต่เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่ได้กำหนดขนาดและรายละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอย่างชัดเจน ส่งผลให้บริษัทที่ทำการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นผู้กำหนดขนาดและรายละเอียดในการเปิดเผย ดังนั้นข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของแต่ละบริษัทในแต่ละอุตสาหกรรมจึงมีมาตรฐานและวิธีการเปิดเผยที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมได้

ข้อจำกัดประการที่สอง เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์สาระในการประเมินผลการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลต่อความเหมาะสมของการวิเคราะห์บรรทัดของการเปิดเผยข้อมูลข้างต้น แม้ว่างานวิจัยจะกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์ค่าเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้การพิจารณาเป็นมาตรฐานเดียวกัน อย่างไรก็ตามผู้วิเคราะห์ข้อมูลพยายามปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นมาตรฐานเดียวกัน และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

ในด้านงานวิจัยต่อเนื่อง ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมมักเปิดเผยข้อมูล โดยจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเฉพาะข้อมูลในส่วนที่การดำเนินกิจกรรมของบริษัทจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าบริษัทที่ดำเนินธุรกิจกับต่างประเทศมีแนวโน้มของการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสูง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการที่ประเทศคู่ค้ามีข้อกำหนดเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม จากการทำรัฐบาลพยายามส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทั่วประเทศ และพยายามเสริมศักยภาพของกิจการดังกล่าวให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจอื่น ๆ ในตลาดโลก ดังนั้นควรจัดทำวิจัยเพื่อศึกษาถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืนต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยนี้พิจารณาจำนวนบรรทัดของการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีได้พิจารณาถึงมูลเหตุจูงใจที่ทำให้ธุรกิจเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวโดยสมัครใจ ดังนั้นงานวิจัยต่อเนื่องอาจศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้กิจการเปิดเผยข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้อาจทำวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลในแต่ละปีของบริษัทเดียวกัน เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม และจะได้จัดทำรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในแต่ละปี อนึ่ง งานวิจัยนี้มีข้อสมมุติว่าการที่บริษัทเปิดเผยข้อมูลนโยบายสิ่งแวดล้อม แสดงว่าบริษัทดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ งานวิจัยต่อเนื่องอาจจัดทำเพื่อยืนยันว่ามีการปฏิบัติตามการเปิดเผยนโยบายสิ่งแวดล้อมจริง

ภาคผนวก ตัวอย่างข้อความการเปิดเผยนโยบายการรักษาสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

“...บริษัทใหญ่และบริษัทย่อยดำเนินการทางด้านความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานและได้รับการรับรองระบบ มอก. 18001⁵...”

“...บริษัทเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมด้านเก็บขยะมูลฝอย⁶ จากแม่น้ำเจ้าพระยา การรณรงค์รักษาความสะอาด ถนน ตรอก ซอก ซอย บริเวณสาธารณะ รอบ ๆ โรงแรม ปฏิบัติเป็นประจำทุกปี...”

“...บริษัทได้รับคัดเลือกเป็นสถานที่ทำงานสะอาดปลอดภัย ไร้มลพิษ ได้รับใบรับรองจากสำนักงานอนามัยกรุงเทพมหานคร...”

“...ผลผลิตจากการเกษตร การผลิตวันเส้นขายได้หมดไม่มีปัญหาของเสียจากการผลิต...”

“...บริษัทได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาล้างแ้วล่อม จึงได้ทำการย้ายโรงงานจากที่ตั้งเดิมบริเวณถนนสุวินทวงศ์อยู่ในบริเวณนิคมอุตสาหกรรมบางปู เนื่องจากที่ตั้งเดิมเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย...”

“...บริษัทได้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม และทำการเผยแพร่สู่สาธารณชน...”

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

“...บริษัทได้ดำเนินการจัดทำ มาตรฐาน ISO 14001...”

“...บริษัทติดตั้งและจัดให้มีอุปกรณ์สำหรับควบคุมและจัดมลพิษระบบบำบัดน้ำเสีย...”

“...บริษัทมีการกำหนดมาตรการในการควบคุมน้ำมัน ที่อาจรั่วระหว่างสูบน้ำจากเรือสู่ถังเก็บและมีบ่อดักน้ำมันขนาดใหญ่...”

ตัวอย่างข้อความการเปิดเผยข้อมูลนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับการนำมาใช้ใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่และความยั่งยืน มีดังนี้

“...บริษัทใช้วัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ง่าย และสามารถนำกลับมาใช้ได้...”

“...บริษัทจะนำวัสดุและเศษซากจากกระบวนการผลิตกลับมาเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตใหม่...”

“...น้ำเสียผ่านขบวนการบำบัดแล้วสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้...”

“...ขยะที่เกิดจากเศษวัตถุดิบสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้...”

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับขยะ และมลภาวะ มีดังนี้

“...ผลกระทบจากกระบวนการผลิตและวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตด้านโรงงานผลิตเหล็กเส้นจะมีฝุ่นควันที่เกิดจากกระบวนการหลอมเหล็ก...”

“...ในกระบวนการผลิตถึงแก่สัปดาห์ไปนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังนี้ น้ำเสียจากกระบวนการล้างถังหลังจากขึ้นรูปและน้ำอบน้ำใช้อื่น ๆ ประมาณ 60 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน...”

“...ภาคตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสียประมาณ 1 ตันต่อเดือน, ...ของเสียจากอุตสาหกรรม เช่น เหล็ก ชิงออกไซด์ ไซมันและสบู่...”

“...ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการผลิต เกิดจากฝุ่นละอองในกระบวนการผลิตเศษเหล็กตัดย่อย...”

⁵ มอก. 18001 คือ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กำหนด แบบและชั้นคุณภาพ ขนาด มวลและเกณฑ์ความคลาดเคลื่อน คุณลักษณะที่ต้องการ เครื่องหมายฉลาก และเกณฑ์การตัดสินการทดสอบผลิตภัณฑ์

⁶ กิจกรรมด้านเก็บขยะมูลฝอย เป็นการเก็บขยะมูลฝอยที่อยู่นอกบริษัท ไม่ได้เกิดขึ้นในบริษัทจึงถือเป็นนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับการตรวจติดตามสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

“...มีการตรวจสอบและวิเคราะห์น้ำเสียที่ระบายออกทุกสัปดาห์เพื่อให้มีมลสารตกตะกอนและใสสะอาดก่อนระบายออก...”

“...น้ำมีคุณภาพมาตรฐานตามประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทั้งนี้ค่าตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 7 จุด...”

“...และว่าจ้างบริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกัด(มหาชน) เป็นผู้บริการกำจัดและบำบัดของเสีย ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยที่ฝ่ายวิศวกรรมโรงงานของบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องน้ำเสียของโรงงาน...”

“...ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการสิ่งแวดล้อม...”

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

“...โดยมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ จนปัจจุบันสามารถควบคุมอยู่ในมาตรฐานของราชการแล้ว...”

“...ให้เป็นไปตามมาตรฐานระบบการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมาย...”

“...ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานของบริษัทอยู่ภายใต้การควบคุมพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งบริษัทถือตามกฎหมายทุกชั้นตอน...”

“...บริษัทได้ทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด...”

“...ผลกระทบต่อวัตถุดิบเหลือใช้ด้านน้ำเสีย ซึ่งถูกควบคุมโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม...”

“...บริษัทได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายควบคุมสิ่งแวดล้อมกำหนด...”

“...บริษัทให้ความสำคัญ ระมัดระวัง และปฏิบัติตามกฎหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด...”

“...บริษัทได้ดำเนินการย่อยสลายตามกรรมวิธีตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ... การควบคุมสิ่งแวดล้อมของบริษัทอยู่ภายใต้การควบคุมของกองควบคุมมลพิษ กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม...”

“...จ้างบริษัทที่ปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตรวจความเข้มข้นของก๊าซ...”

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับการจัดหาทุน เช่น

“...บริษัทฯ ต้องจ่ายค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องร้องเป็นเงิน 1 ล้านบาทสหรัฐ...”

“...ในปี 2545 ได้มีการใช้จ่ายเพื่องานกำจัดน้ำเสียและตะกอนจากน้ำเสีย เป็นเงินทั้งสิ้น 2,228,982.04บาท...”

“...ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาบริษัทมีค่าใช้จ่ายและเงินลงทุนในบ่อบำบัดน้ำเสีย 6.94 ล้านบาท...”

ตัวอย่างข้อความที่เปิดเผยนโยบายที่กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา เช่น

“...บริษัทฯ เป็นสมาชิกร่วมทุนกันวิจัยปัญหาด้านเขม่าและควันไฟ...”

“...บริษัทฯ มีนโยบายให้หน่วยงานทำการวิเคราะห์ และทำการศึกษาถึงการใช้พลังงานไฟฟ้า...”

“...ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบรวบรวมข้อมูล ทดลอง และวิจัย เพื่อควบคุมและป้องกัน...”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (2545), “นโยบายและมาตรการสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อม”, อุตสาหกรรมสาร, ปีที่ 45 (พ.ค.-มิ.ย.), หน้า 6-65.
- กองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ (2540), “วิชาชีพการสอบบัญชีกับสิ่งแวดล้อม”, เอกสารรายงานการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 15, สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, (มิ.ย.), หน้า 369 - 373.
- เกรียง วงศ์หนองเตย (2539), การบัญชีสภาพแวดล้อม, โครงการวิจัยนักศึกษาปริญญาโท คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล (2543), “ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการนำนโยบายด้านการจัดการของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมไปปฏิบัติในประเทศไทย”, วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 26 (ม.ค. - เม.ย.), หน้า 39 - 44.
- เทวินทร์ สิริโชคชัยสกุล (2542), มาตรฐาน ISO 14000, หจก.กรศรีเอชเอ็น.
- สุเทพ ธีรศาสตร์ (2542), ISO 14000 มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ: สังคมส่งเสริมเทคโนโลยี, (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สุมาลี ศรีสม (2537), ทศนติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษา, โครงการวิจัยของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2544), “การวิจัยการสื่อสาร”, จุลสารไทยคดีศึกษา, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (สิงหาคม - ตุลาคม), หน้า 25-34.
- สมชาย สุกัทรกุล (2544), “คุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน : ประโยชน์และการประเมินคุณภาพ”, วารสารธรรมศาสตร์, ฉบับที่ 90 (เม.ย. - มิ.ย.), หน้า 11-21.
- สิงห์ ตังทตส์สวัสดิ์ (2540), “ความสำคัญของรายงานทางการเงินต่อตลาดทุน”, เอกสารรายงานการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 15, สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, (มิ.ย. 2540), หน้า 105 - 110.
- สำนักกำกับดูแลธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ (2543), “บทบาทของนักบัญชีกับรายงานสิ่งแวดล้อม”, เอกสารรายงานการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 17, สมาคมนักบัญชี และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, (มิ.ย.), หน้า 310-312.
- สำนักคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2542), “การเสริมสร้าง Good Corporate Governance ของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย”, เอกสารรายงานการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 16, สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, (มิ.ย.), หน้า 291-306.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร และวิเชษฐ์ โรจนสุภามจน (2540), “การบัญชีสีเขียว: แนวโน้มที่โลกเรียกร้อง”, เอกสารรายงานการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 15, สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, (มิ.ย.), หน้า 355-366.
- นักกฎหมาย (2546), ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม.

นิตยา กมลวันทนา และนิสวันต์ พิชญ์ดำรง (2546), “ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”,
วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (พ.ค.-มิ.ย.), หน้า 25-35.

พรศิริ ปุณเกษม (2543), “บทบาทของนักบัญชีและการรายงานการเงิน: วิสัยทัศน์ในทศวรรษใหม่เส้นทางสู่วิชา
ซีพัญชีปี 2000”, สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, หน้า 259-274.

มติชนสุดสัปดาห์ (2546), ผลกระทบของการรักษาสิ่งแวดล้อม, 27 มิถุนายน-3 กรกฎาคม, หน้า 15-20.

มันที ยมจินดา และอุษณีย์ ยศยิ่งยวด (2541), มนุษย์กับธรรมชาติ, โครงการการศึกษาทั่วไป จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม (2540), “การกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัตถุที่ไม่ใช่แล้ว”, ใบประกาศ ฉบับที่ 6.

ภาษาอังกฤษ

Tilt, C. A. (2001), “The content and disclosure of Australian Corporate Environmental Policies”,
Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 14, No. 2, p. 190-212.

Gray, R., Tan, B., and Walter, D. (1993), *Accounting for the Environmental*, USA.

Hood, J. and Nicholl, S. (2002), “The Role Environment risk Management and reporting : An
Empirical Analysis”, *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, March p.
1-29.

Marshall, A.H. (2002), “Basic Psychology”, *American Accounting Association Horizons*, March p. 17-
26.